

NAŠ TURIZAM

Vlado ZALOVIC

Vrgada

„Vrgada“ - otok tišine

U historijskim izvorima nalazimo ime otoka u više oblika Lubricato, Liuvigado, Lavrigada, odatle hrvatsko ime Vrgada. Po svjedočanstvu bizantijskog cara i ljetopisca Konstantina Porfirogeneta Vrgada je bila naseljena još u 10. vijeku. Na teže pristupačnim vrhovima bilo je naselje davnih stanovnika Vrgade. To dokazuju dobro sačuvani kameni ostaci građevina na brežuljku Gradina. Daleki preci današnjih Vrgadana došli su na otok djelomično sa Velebita kao pastiri a djelomično iz Bosne nakon bijega pred Turcima, odnosno nakon kraćeg zadržavanja u Ravnim kotarima. Oni su zauzeli padine brežuljka koje dopiru do uvale Luka na sjeveroistočnoj obali. Na tom prostoru nalazi se i današnje naselje — jedino na otoku. Iako su starosjedioci živjeli s uređenim društvenim odnosima ipak se nisu mogli oduprijeti postepenoj asimilaciji doseljenika.

Otok Vrgada nalazi se ispred južnog ulaza u Pašmanski kanal nasuprot Pakoššana, odnosno Vranskog jezera. Na jugoistočnoj granici zadarski arhipelag završava s ovim otokom. Vrgada je mali otok, površine nešto preko 3 km². Iako se »gubi« u mnoštvu okolnih otočića i školja, ipak pada u oči velikom čatrnjom — sabiralištem kišnice na vrhu brijega i na više mjesta crvenom ilovastom zemljom. Jugozapadna obala strmo se spušta u more, a na položenijoj sjeveroistočnoj obali ima lije-

pih uvala s pješčanim plažama. Između dva niza brežuljaka pruža se plodna udolina koja seže sve do mora, tj. uvale Sv. Andrije. Uspijeva ponajviše krompir, bob i drugo povrće a i žitarice se siju. Obradivo tlo je pogodno za uzgoj vinove loze, maslina i smokava. Ali ipak poljoprivreda tog otoka može podmiriti potrebe stanovnika samo za par mjeseci. Otok je dobro pokriven borovom šumom (preko 50 posto), ali ima podosta i kamenjara obraslog makijom.

VRGADINSKO RIBARSTVO U DUBOKOJ KRIZI

Okolo okolnih školja i Kornatskog otočja koje je od njih udaljeno samo desetak milja poznate su »pošte« bijelom ribom. Istina, s obzirom na pretjerano izlovljavanje i na tim »poštama« riblja naselja su jako osiromašila. Prije rata a i petnaestak poslijeratnih godina ribarstvo je bilo osnovna privredna grana Vrgade. Danas je vrgadinsko ribarstvo u dubokoj krizi, a ono ima neznatnu ulogu u privrednom životu otoka. Love se male količine ribe. Sada zapravo nema ni jednog Vrgadana stalno naseljenog na otoku kojemu je ribolov jedino ili glavno zanimanje. Ribolov je samo pojedincima dopunski izvor prihoda. Lovi se uglavnom za osobne potrebe. Ribarska

sredstva su zastarjela i većina ribarske opreme je rashodovana (plivarice, migavice, šabake, ludar i dr.) Inače, Vrgadani su oduvijek bili poznati kao vrsni ribari. To potvrđuje i njihova organizacija — ribarska zadruga koja u Vrgadi postoji od 1909. godine. Međutim, ta zadruga više je ribarska po nazivu nego po djelatnosti koju vrši.

VRGADANI SU SLOŽNI LJUDI

Vrgadane oduvijek karakteriše uzajamno razumijevanje, potpomaganje i sloga. U ne tako davnoj prošlosti nije im nedostajalo ni hrabrosti. Preživjeli vojnici nakon svršetka I svjetskog rata po povratku kućama potstakli su i organizirali sve mještane protiv feudalca Damianija — vlasnika otoka. Može se reći da su se revolucionarnim postupkom oslobodili kmetstva. Tako reći na juriš su zauzeli kontovu palaču i razrušili je toljagama, palicama i mašklinima. Ostaci nekadašnje palače feudalaca i danas strše u staroj jezgri naselja.

VRGADA — OTOK BEZ MLADOSTI

Vrgada ima danas oko 400 stanovnika a 1953. imala ih je oko 500. U odnosu na neke druge otoke smanjenje u 20 godina za jednu stotinu i nije tako veliko. Ali, to je otok bez mladosti — mladi ljudi se školuju u gradovima i zapošljavaju na kopnu i u moreplovstvu. Može se slobodno reći da je Vrgada otok penzionera jer samo tri domaćinstva nemaju stalna novčana primanja iz osnova socijalnog osiguranja. Treba naglasiti da baš ti penzioneri pokreću i izvode sve akcije i komunalne radove

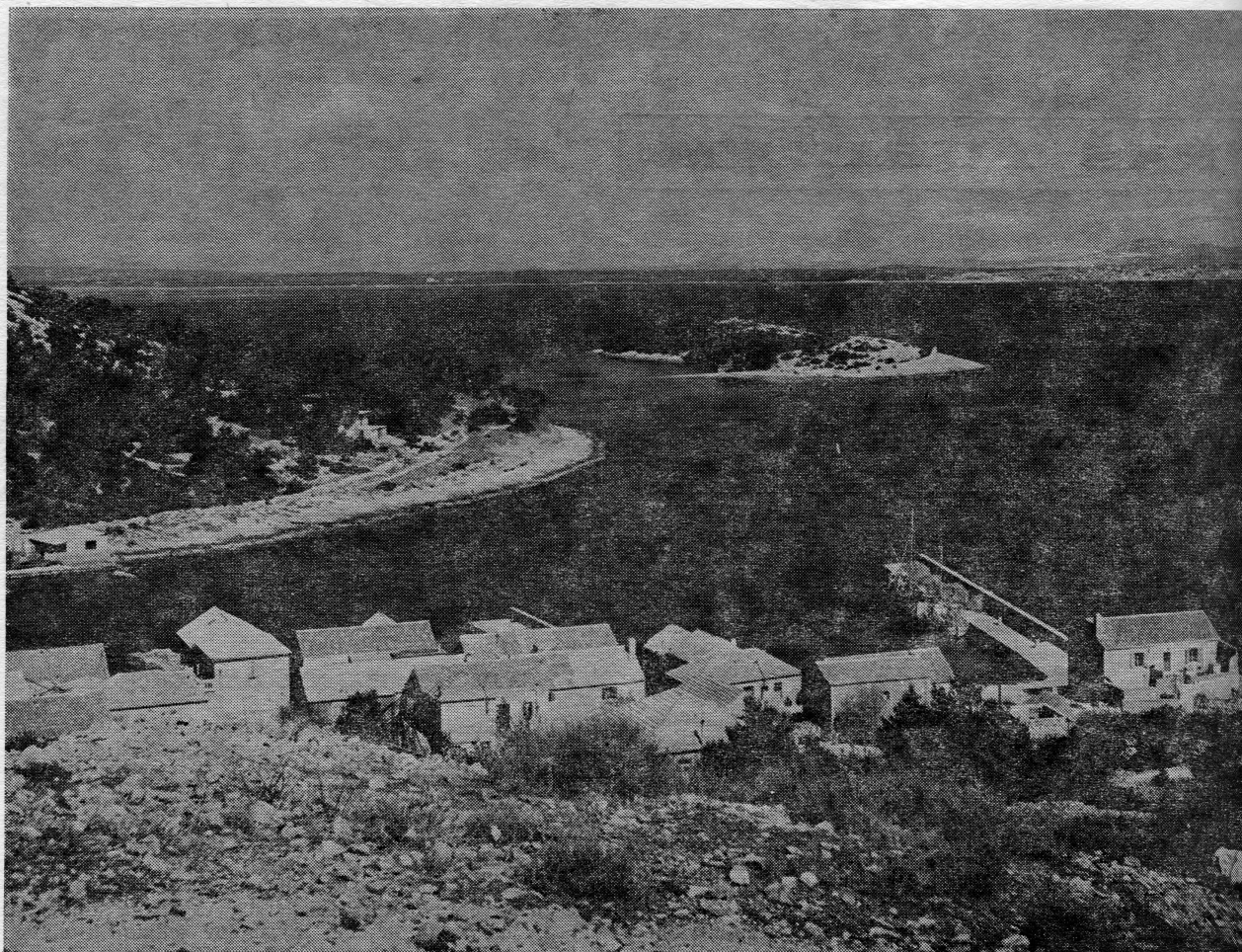
dobrovoljnim radom. Potreban novac osiguravaju uglavnom iz mjesnih izvora i internim samodoprinosom. Seoske ulice su betonirane i vrlo čiste. U poslijeratnom vremenu u Vrgadi je podignut ne mali broj novih i vrlo lijepih obiteljskih kuća uglavnom zaradama pomoraca. Vrgada se širi, to je činjenica. Po svemu sudeći stari stvaraju osnovu koja će u dogledno vrijeme omogućiti da se izvjestan broj mladih školovanih ljudi vrati na otok.

STRUJA JE OSUVREMENILA ŽIVLJENJE NA OTOKU

Struja je na otok došla nedavno — 1971. godine. Stanovnici Vrgade su ugasili žmirkave petrolejke i upalili žarulje. To je za njih od životne važnosti i jedan od preduvjeta i za ostale djelatnosti a ne, kao ranije, samo ribarenje i moreplovstvo. Struja je osuvremenila življenje na otoku i omogućila podizanje životnog standarda na jedan viši stupanj; od stotinjak domaćinstava koliko ih ima na otoku svako posjeduje radio-aparat a svako drugo televizor i hladnjak. Dolazak električne energije na otok otvara prije svega i mogućnost za kućnu radionost i za brži razvoj turizma.

PRIRODNE MOGUĆNOSTI ZA RAZVOJ TURIZMA SU VELIKE

U turizmu se naslućuje perspektiva jer su prirodne mogućnosti za njegov razvoj velike. Prednost otoka Vrgade je u jedinstvenoj i neiskvarenoj prirodi, u nepostojanju asfaltnih puteva i automobilskeg prometa te drugih izvora zagađivanja, u slikovitosti starih urbanih

Pogled na »Vrgadu« s vrha brežuljka

ambijenata, čistom i bistrom moru, borovim šumama, malim uvalama i pješčanim plažama, čistoći naselja, nalazištu ljekovitog mulja, u blizini a izoliranosti od kopna itd.

S pravom je netko od mještana napisao velikim slovima na lukobranu: Ovo je otok tišine. Da je to otok tišine, odmora i rekreacije potvrđuju brojni gosti — turisti koji su boravili ove i prošlih godina na otoku. U tom slikovitom otočnom naselju može se sjediti ili šetati bez straha i prašine, djeca se mogu pustiti da se igraju bez bojazni da će biti pregažena.

Vrgađani su se počeli baviti turizmom otprilike prije sedam godina. Razumljivo, ta djelatnost još je u povoju — u domeni kućne radinosti. Društvenog sektora na otoku još nema, pa gosti nalaze smještaj u domaćinstvima a hrane se u vlastitoj režiji kod domaćina ili u privatnoj gostionici odnosno restoranu. I ono što se do sada postiglo u turizmu iako je vrlo skromno, ipak ohrabruje. Broj posjeta ne samo domaćih nego i stranih gostiju svake godine je veći. U naselju postoji i aktivno radi turističko društvo »Pržina«. Mjesna zajednica i ribarska zadruga djeluju težištem napora na uređenju naselja i unapređenju kućne radinosti i turizma.

Vrgada nema tekuću vodu ni mjesni vodovod ali ima na vrhu brijega veliku čatrnju kapaciteta oko 70 vagona kišnice. Pored te zajedničke čatrnje u naselju imaju pojedina domaćinstva i svoju vlastitu. Količine vode i za turističke sezone bar za sada zadovoljavaju potrebe.

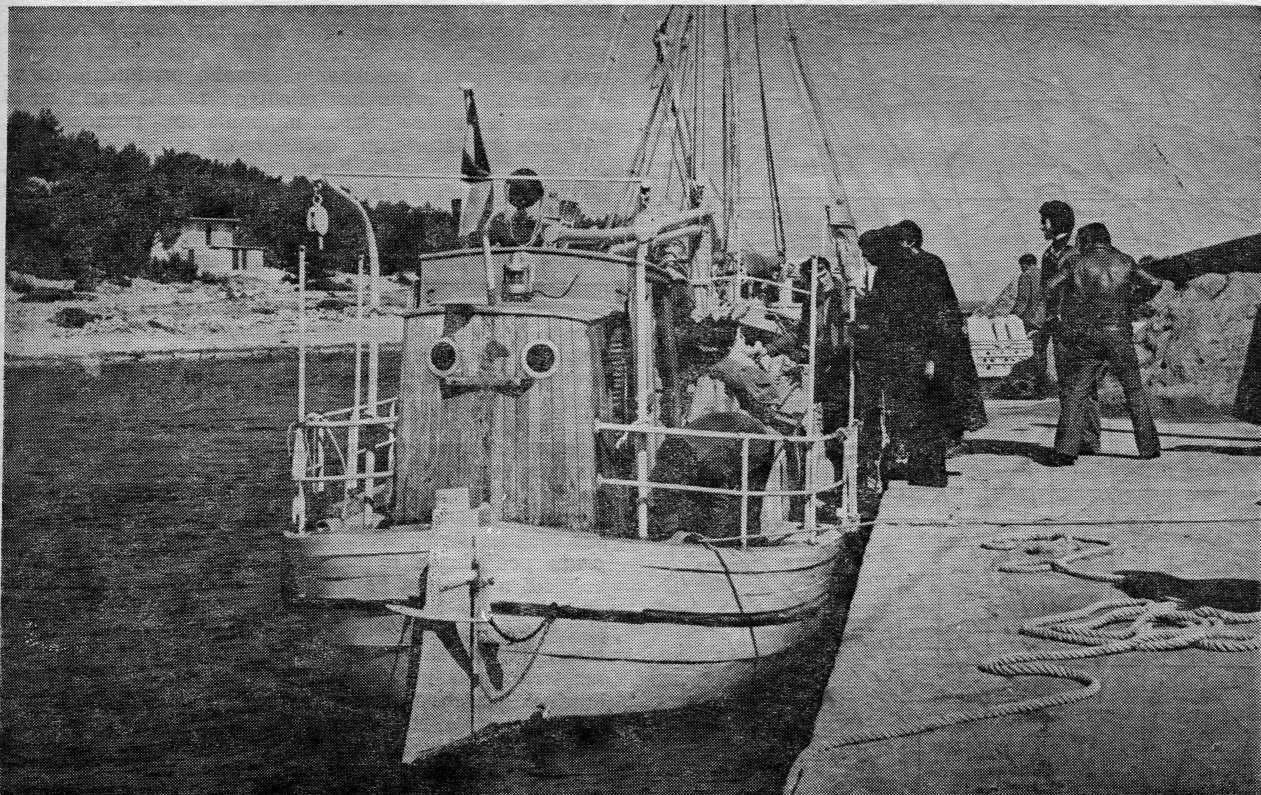
BRODIĆ »STUDENAC« — VEZA S KOPNOM

Ribarskoj zadrugi pripada neveliki ali lijepo uređeni brodić »Studenac« koji dvaput, odnosno za turističke sezone triput saobraća iz Vrgade u Pakoštane, odnosno Biograd i obratno. Vožnja u jednom pravcu traje oko jedan sat. S njim putuju Vrgađani u navedena mjesta da se opskrbe onim proizvodima kojih nema na otoku, ili da obave razne druge poslove. »Studencem« se svakog jutra prevozi iz Biograda u Vrgadu svježi kruh i mlijeko. Preko ljeta taj brodić ujedno prevozi i turiste.

NERIJEŠENI PROBLEMI OTEŽAVAJU ŽIVOT NA OTOKU

Vrgada gravitira prema Biogradu i pripada toj obalnoj općini. Grad (sjedište) te općine, male ekonomske moći, zaokupljen svojim teškoćama i planovima nije se ni upuštao u neke veće zahvate na tom otoku.

Vrgađanima život otežavaju određeni problemi koje oni uz najbolju volju sami ne mogu riješiti; na otoku nema zdravstvene ustanove — nema ambulante, nema pošte pa ni mesarnice. Uz pomoć općine pa i šire zajednice te odgovarajućih radnih organizacija na kopnu, tj. na obali mogli bi se riješiti navedeni i neki drugi osnovni problemi tog otoka. A tada bi Vrgada imala lijepe izgleda za budući razvoj.

Brodić »Studenac« — veza s kopnom upravo je stigao iz Biograda u Vrgadu